Eduskunnan sosiaali- ja terveyslautakunnalle

ATTENDO SUOMI OY:N LAUSUNTO (lausuntopyyntö VN/20973/2023) koskien luonnosta vanhuspalvelulain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, erityisesti digitalisaation hyödyntämistä vanhuspalveluissa

*Kiitämme pyynnöstänne kuulla tarkempia näkemyksiämme ja kokemuksiamme hoivateknologian ja digitaalisuuden hyödyntämisestä vanhuspalveluissa. Attendo Suomi Oy (myöhemmin "**Attendo**") lausuu kohteliaimmin seuraavaa.*

1 Tiivistelmä

On vaikea löytää mitään muuta toimialaa, jossa ihmistyövoiman lisääminen olisi vielä 2020-luvulla koettu tärkeimmäksi keinoksi ratkaista viheliäisiä ongelmia.

Kun henkilöstömitoitusta taannoin säädettiin, mitoitus oli alan ammattilaisille lupaus lisätä ihmisten määrää työyhteisössä. Sitä esitettiin ainoana ratkaisuna, eikä hoivateknologiasta ja digitalisaation tarjoamista ratkaisuista keskusteltu. Niihin ei ole juurikaan satsattu, sillä mitään kannustimia esimerkiksi yksityisille toimijoille ei ole olemassa.

Näkemyksemme mukaan hoivassa työskentelevän ihmisen tulee teknologian vapauttamalla ajalla käyttää omia, ainutlaatuisia ominaisuuksiaan toisen ihmisen palvelemiseen. Hoitajan kädet koskettavat, hoitavat ja ovat parasta, mitä vanhus voi ikääntyneellä, herkällä ihollaan tuntea. Teknologian ja digitalisaation on vapautettava aikaa tähän erittäin arvokkaaseen, käsillä tehtävään työhön ja kohtaamisiin ihmisten kesken.

Teknologian vähättely ja jopa sillä pelottelu on ikiaikainen osa ihmiskunnan kehitystä. Hoiva-ala on jäänyt kehityksestä huomattavasti muita toimialoja jälkeen. Uudet teknologiat kirjaamisessa, kommunikaatiossa ja esimerkiksi asukkaan hygieniasta ja turvallisuudesta huolehtimisessa on aika ottaa käyttöön. Eihän pyykkejäkään enää keitetä saunan padassa tai ruokaa valmisteta puulämmitteisillä liesillä.

Hoiva-ala on vihdoin aika tuoda muiden yhteiskunnan alojen kanssa samalle tasolle teknologisten ratkaisujen hyödyntämisessä. Aiempien ja tällä hetkellä käynnissä olevien pilottiemme perusteella se vaikuttaa myönteisesti

- asiakas- ja potilasturvallisuuteen,
- riittävään hoitoon ja huolenpitoon,
- asukkaiden hyvään elämänlaatuun,
- henkilökunnan huolelliseen työskentelyyn,
- työhyvinvointiin ja
- yhteiskunnallisesti kestäviin työaika- ja taloudellisiin resursseihin.

Haluamme korostaa, että hoivateknologian ja digitalisaation hyödyt tulisi arvioida **kokonaisvaikuttavuuden perusteella** huomioiden yllä mainitut vaikuttavuuden näkökulmat. Rohkenemme vaikuttavuuden parantamisen merkeissä kannustaa päättäjiä vielä kerran harkitsemaan, voisiko nykyinen 0,65 olla riittävä mitoitus. Toivomme myös, että teknologian ja laadukkaamman tiedon hyödyntäminen huomioidaan mitoituksessa ja siihen satsaamiselle luodaan selkeät kannustimet.

Kun tietoa on paremmin saatavilla, sitä voidaan analysoida ja päätyä kuvailevasta tiedosta ohjaavaan tietoon: näin saavutetaan helposti hyvä tilannekuva, voidaan arvioida sitä ja tehdä parempia hoito- ja toimenpidesuosituksia ja -päätöksiä. Samalla voidaan todentaa hoivan vaikuttavuus nykyistä paremmin, automatisoida raportointi ja hallita dokumentteja. Tietoa on mahdollista hyödyntää paremmin yhdistämällä dataa myös yli järjestelmä- ja organisaatiorajojen. Tähän tarvitaan järjestelmäintegraatioita ja ohjelmistorobotiikkaa.

Hoivateknologiaan ja digitalisaatioon panostamisen tärkeimpänä tavoitteena on sujuvoittaa työskentelyä ja automatisoida aikaa vieviä ja manuaalisia prosesseja vanhusten asumispalveluissa. Ensisijaisesti tämä vapauttaa henkilöstölle enemmän aikaa hoivatyöhön ja läsnäoloon asukkaiden kanssa. Tästä seuraa asukkaiden kokeman elämänlaadun ja asukas- ja läheistyytyväisyyden paraneminen.

Hoivan ammattilaisille tämä tarkoittaa työn mielekkyyden lisääntymistä, työtyytyväisyyden parantumista ja työn fyysisen ja eettisen kuormittavuuden vähentymistä. Nämä puolestaan johtavat sairauspoissaolojen ja työntekijöiden vaihtuvuuden vähenemiseen. Lyhyesti sanottuna alan veto- ja pitovoima eli työnantajamaine ja sitoutuneisuus paranevat.

2 Ratkaisujamme

Esittelemme seuraavaksi teknologisia ratkaisuja, joita on jo käytössä Attendo-kodeissa, joita pilotoidaan parhaillaan tai jotka ovat seuraavaksi vuorossa asukaslähtöisen hoivateknologian ja digitalisaation kehitysohjelmassamme.

2.1 Kirjaaminen ja tiedonsiirto

Kirjaamisen rutiinien hoitaminen teknologisten ratkaisujen, kuten puheentunnistuksen avulla, tulisi mitä pikimmin toteuttaa yhteiskunnan yhteisellä panostuksella kaikissa vanhusten hoivakodeissa.

Olemme parhaillaan käynnistämässä konseptitodistukseen (proof of concept) tähtäävää pilottia, jossa espoolaisessa hoivakodissa tallennetaan puhe suoraan tekstiksi asukkaan ja hoitajan välisessä keskustelussa hoitotilanteessa. Työkalut tähän ovat jo kaikkien saatavilla: hyödynnämme pilotissa puettavia ja mobiililaitteita, Microsoftin Azuren kognitiivisia palveluita, OpenAI- ja Power Platform -välineitä.

Ääneen perustuva kirjaaminen ja automaattinen, toimiva tiedonsiirto säästävät aikaa, parantavat tiedon laatua, tehostavat tiedon jakamista ja sen yhdistämistä. Näiden tuloksena tiedon analysointi asukkaan hyvinvoinnin edistämiseksi on helpompaa.

Jo nyt on mahdollista hyödyntää ohjelmistorobotiikkaa järjestelmien väliseen tiedonsiirtoon ja prosessien automatisointiin. Myös tekoälyä voidaan hyödyntää esimerkiksi hoivakirjauksista ja RAI-arvioinneista asukkaan voimavara- ja hoitosuunnitelmiksi.

Organisaation sisäisten, palvelunjärjestäjien ja -tuottajien sekä muiden sidosryhmien välisten järjestelmien välinen dataintegraatio auttaa yhdistämään ammattilaisten työssään tarvitsemia kansalaisen terveys- ja sosiaalipalveluihin liittyviä tietoja sujuvasti. Myös toimintakyky- ja laatuindikaattorit on mahdollista jo nykyään automatisoida.

2.2 Tiedonjako ja kommunikaatio

Hoivateknologiaan ja digitalisaatioon panostaminen paitsi säästää aikaa, myös parantaa tiedon laatua ja tehostaa tiedonjakoa.

Työntekijöillä on jatkuvasti käytössä reaaliaikainen ja kokonaisvaltainen asukkaan fyysisen ja kognitiivisen toimintakyvyn tilannekuva, kun tiedot eri lähteistä yhdistetään järjestelmäintegraatioiden, data-alustan ja ohjelmistorobotiikan avulla.

Tietoa on helppo päivittää ja päästä hoitotilanteessa asiakaskohtaisiin tietoihin esimerkiksi korvakuulokkeilla ja mikrofonilla tai mobiilinäkymän avulla. Tämä helpottaa työntekijöiden välistä kommunikaatiota näiden työskennellessä asukkaiden huoneissa tai muuten eri puolilla hoivakotia. Avunpyynnöt ja mahdolliset hälytykset on helppoa välittää työkavereille.

Kun tieto on oikea-aikaista ja kokonaisvaltaista, myös dialogi läheisten kanssa ja tiedon välittäminen heille sujuu hyvin ja vie vähemmän aikaa. Se kasvattaa läheisissä turvallisuuden tunnetta ja luottamusta merkittävästi.

Myös raportointi ja muu viestintä sidosryhmien edustajille, kuten palveluiden järjestäjille, THL:lle ja valvontaviranomaisille sujuvoituu. Esimerkiksi THL:lle toimitettavan mitoitusraportin täyttäminen käsin kolmen viikon työvuorojen toteutuneesta mitoituksesta loppuu ja aikaa säästyy runsaasti.

2.3 Valvonta- ja seurantalaitteet

Jo toteuttamissamme teknologiapiloteissa saatujen tulosten mukaan turvallisuuden tunne lisääntyi niin asukkaiden, heidän läheistensä ja työntekijöiden keskuudessa. Lisäksi henkilökunnan mukaan työtehtävien priorisointi ja työkuormituksen ja voimavarojen jakaminen helpottui.

Attendo Kankaronpuistossa käytössä on virtuaalinen yökierto hoivakameran avulla. Asukkaiden näkökulmasta virtuaalikierto parantaa turvallisuutta ja hoivan yksilöllisyyttä ja laatua. Aiemmin asukkaiden yöajan turvallisuudesta huolehdittiin vain aistinvaraisesti eli käymällä asukkaan huoneessa. Nyt asukkaat voivat nukkua rauhallisemmat ja keskeytyksettömät younet.

”Asukkaat rauhoittuneet, kun ovia ei avata. Virtuaalinen yökierto nopea, luo turvallisuutta, kun näkee asukkaan nukkumassa ei esim. kaatuneena. Rauhattoman touhuiluja voi seurata huoneessa.”

Virtuaaliset kierrot auttavat priorisoimaan työtehtäviä ja ohjaamaan voimavaroja oikeisiin paikkoihin. Osa työtavoista on mennyt uusiksi ja työn kuormitus vähentynyt. Nämä hyödyt lisäävät osaltaan työntekijöiden kokemusta työn mielekkyydestä, joka puolestaan on omiaan vahvistamaan alalla viihtymistä.

”Työn organisointi helpompaa, huoli valvovien asukkaiden tilasta huoneissa vähentynyt.”

”Selkein asia on, että kun hoitaja tekee jossain jotakin, tulee hälytys, pystyy katsomaan puhelimesta mikä tilanne asukkaalla on toisessa huoneessa. Onko tilanne akuutti vai ei kiireellinen.”

Kokemuksista voi lukea lisää artikkelista, joka löytyy Attendon verkkosivuilta: https://www.attendo.fi/ajankohtaista/arkisto/artikkelit-ja-blogit/sensori--ja-tekoalytekniikka-tuovat-turvaa-ja-helpottavat-hoitajien-tyon-suunnittelua/

Seuraavaksi Attendolla on käynnistymässä sensorivalvontaan perustuva pilotti. Sensorivalvonta tuo uuden ulottuvuuden yöaikaiseen hoivaan, koska sensoreiden ominaisuuksia voidaan jatkossa laajentaa nykyisten uniapnea- ja sydämenlyöntimittausten sekä liikkumisen seurannan lisäksi esimerkiksi ääniin, hajuihin, kehon lämpötilaan, aktiivisuuteen, paikallaan- ja toisaalta poissaoloon. Kaikki lisäävät turvallisuutta ja sitä, että työntekijät voivat tarttua toimeen oikeaan aikaan, oikeassa paikassa. Mainittakoon yhtenä esimerkkinä älyvaipat, joiden sensori ilmoittaa, onko se kastunut vai ei.

Ammattikeittiömaailmassa on jo tavanomaista huolehtia etävalvonnalla ja -hälytyksillä ruoan ja hygieniatasojen turvallisuudesta. Data tallentuu automaattisesti, jolloin sitä on helpompaa analysoida. Samaa periaatetta hoivakodeissa voidaan hyödyntää erilaisten mittauslaitteiden käyttämiseen ja arvojen dokumentointiin. Myös sisäpaikannusta voitaisiin hyödyntää.

2.4 Lääkejakelu

Apteekissa automaattisesti annosteltavat lääkkeet säästävät työntekijöiden aikaa ja lisäävät lääketurvallisuutta. Myös tietojen ylläpitäminen ja siirtäminen terveys- ja sosiaalipalveluiden järjestelmien välillä helpottuu.

Kotona asuvan vanhuksen lääkkeen voi antaa myös omainen, mutta hoivakodissa jopa apteekissa valmiiksi annostellun lääkkeen antamiseen tarvitaan lääkelupien suorittaminen. Kannustamme päättäjiä muuttamaan tämän käytännön pikaisesti, jotta esimerkiksi hoiva-avustaja voi antaa valmiiksi annostellun lääkkeen hoivakodin asukkaalle.

2.5 Työvuorosuunnittelu ja työntekijämäärän hallinta

Vanhuspalvelulain mukaan asukkaiden määrä ja heidän toimintakykynsä vaikuttavat tarvittavan henkilöstön määrään. Näin ollen kaikkia asukkaita ja yksiköitä geneerisesti sitova mitoitus ei vastaa lain henkeä. Nähdäksemme mitoituksen tulee olla tarvittaessa korkeampi tai matalampi kuin 0,65. Asukkaat tuntevalle yksikön vastuuhenkilölle tulee antaa enemmän valtaa päättää, millainen henkilöstörakenne ja -määrä palvelee parhaiten asukkaiden yksilöllisiä tarpeita.

Työvuorosuunnittelussa tulee hyödyntää hoivakodin asukkaiden toimintakyvyn mittareiden tuloksia ja näiden tarvitseman hoivan ja hoidon määrää. Päätöksiä ja hoivatoimenpiteiden ohjaamista tulee tehdä vaikuttavuusperusteisesti.

Työvuorosuunnittelussa ja sijaisten määrän tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää dataan perustuvaa ennakointia aiempien toteutumien perusteella. Lisäksi on mahdollista huomioida paremmin työntekijöiden osaaminen ja työergonomia.

Tärkeimpänä ja helpoimmin toteuttavana kannustamme päättäjiä edellyttämään kaikilta hoivayksiköiden esihenkilöiltä nykyistä parempaa dialogia työntekijöiden kanssa näiden työvuoroihin liittyvien toiveiden selvittämiseksi. Vaikuttaminen omiin työvuoroihin on kokemuksemme mukaan yksi tärkeimmistä työhyvinvointia eli alan veto- ja pitovoimaa lisäävistä tekijöistä. Se myös osoittaa yksinkertaisella tavalla johdon arvostusta työntekijää kohtaan.

2.6 Muita teknologian tuottamia hyötyjä

Verkko- ja etäkoulutusten lisääminen parantaa paitsi perehdyttämistä, myös laajemmin hoiva-alan osaamisen kehittämistä ja kouluttamista. Attendolla RAI-verkkokoulutuksilla nopeutettiin koulutuspolkua ja vähennettiin koulutukseen käytettyä aikaa tulosten ollessa hyviä. Sulautuvan oppimisen, jossa luokkahuone ja virtuaalioppimisen alusta yhdistetään, menetelmiin tulisi panostaa merkittävästi. Opittavan sisällön pilkkominen pieniin osiin puolestaan hyödyntää mikrokoulutuksen toimintamallia. Lisäksi on selvää, että etäkoulutuksilla säästetään matkustukseen käytettyä aikaa.

Kaikkea koulutusta ei kuitenkaan tule toteuttaa etä- tai verkkokoulutuksena, mistä ovat esimerkkinä Attendon hyvin edenneessä kulttuurinmuutoksessa käytetyt Attendo-kotien johtajien ja sisäisten valmentajien lähikoulutuspäivät sekä jokaisessa Attendo-kodissa fasilitoidut muutoskeskustelut, joihin osallistuvat kaikki työntekijät.

Teknologiaa tulisi käyttää myös nykyistä enemmän hoivakotien sisäisessä logistiikassa, jolloin työn fyysinen kuormittavuus vähenee ja aikaa säästyy. Teknologialla voidaan parantaa varastonhallintaa ja tavaroiden, esimerkiksi pyykkien, kuljettamista voidaan antaa jopa robottien työksi. Asukkaiden liikkumisen avustamisessa ja nostamisessa teknologialla on jo merkittävä rooli, esimerkiksi käytössä olevien seisomanojanostinten, kävelyä tukevien nostinten ja kattonostinten muodossa. Sisälogistiikan osalta mainittakoon vielä liiketunnistus ja kulunvalvonta: ovien hallinta ja valaistus voidaan toteuttaa nykyistä paremmin esimerkiksi RFID-tekniikkaa hyödyntämällä.

Teknistä ympäristöä voidaan parantaa yksinkertaisesti kattavalla langattomalla ja mobiiliverkolla. Järjestelmien ja sovellusten käyttöä voidaan helpottaa luomalla yksi yhteinen kertakirjautuminen (SSO eli single sign on). Järjestelmien siirtäminen pilviratkaisuihin parantaa niiden käytettävyyttä. Kaikessa kehittämisessä tulee huolehtia tietoturvasta ja -suojasta ja noudattaa GDPR ja NIS2 EU-direktiivejä.

Alalla jo kattavasti käytössä olevia sosiaalisen kanssakäymisen ja asukkaiden aktiivisuuden parantamiseen tähtääviä sovelluksia tulee käyttää jatkossakin. Niiden kehittämiselle on globaalit markkinat, joten sovellus- ja peliteollisuutta tulisi aktivoida satsaamaan näihin vanhusten paremman elämänlaadun liittyviin kokemuksiin. Hyvin toimivat ja viihdyttävät sovellukset säästävät myös omalta osaltaan työntekijöiden aikaa.

3 Lopuksi

Lopuksi haluamme todeta, että kaikki yllä mainitut ratkaisut on tehty asukkaiden turvallisuuden, paremman elämänlaadun, työntekijöiden viihtyvyyden sekä hoivatyön arvostuksen kasvattamiseksi. Niiden tarkoitus on noudattaa teknologia ihmisen apuna -ajattelua, ei joko-tai-vastakkainasettelua ihmisten ja koneiden välillä.

Pilottien avulla olemme selvittäneet vastaukset kysymyksiin ”tiedämmeko, auttavatko ratkaisut oikeasti” ja ”onko tämä juuri sitä, mihin eri ihmisten kannalta täytyy satsata”. Ratkaisuehdotuksemme tähtäävät erittäin vaikean työvoimapulan ratkaisuun ja kestävän hoivan mahdollistamiseen myös tulevaisuuden Suomessa.

Helsingissä 23. päivänä lokakuuta 2023

Virpi Holmqvist

toimitusjohtaja

Attendo Suomi Oy